

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ДОСУДОВОЇ САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

На цей час питання проведення досудової санації врегульовано Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» та Положенням про порядок проведення санації до порушення провадження у справі про банкрутство, затверджене постановою пленуму Вищого господарського суду України від 17 грудня 2013 року №15 «Про затвердження Положення про порядок проведення санації до порушення провадження у справі про банкрутство».

Для проведення досудової санації держаних підприємств Кабінет Міністрів України постановою від 17.03.2000 №515 «Про затвердження Порядку проведення досудової санації державних підприємств» затвердив порядок проведення досудової санації.

Відкриті джерела дають змогу встановити, що наступними міністерствами було застосовано механізм досудової санації на підприємствах, що входили до сфери їх управління:

1. Міністерство оборони України:

- державне підприємство «Ніжинський ремонтний завод інженерного озброєння». Відповідно до аналітичного звіту, складеного за результатами державного фінансового аудиту за 2011 рік підприємство було вимушено списати 1,4 млн. грн. понесених за рахунок власних ресурсів витрат по виконанню для Міністерства оборони України роботах. Брак обігових коштів призвів до зростання кредиторської заборгованості (у тому числі по розрахункам із заробітної плати та платежам до бюджету). Як наслідок, наказом Міністерства оборони України було призначено досудову санацію,

але накладений ДВС арешт на майно та рахунки не дозволив реалізувати майно на суму 4,2 млн. грн., яке не використовується у виробничій діяльності, та погасити борги підприємства відповідно до плану санації;

- державне підприємство «Рубін»;
- державне підприємство «Київський ремонтний завод «Радіан».

2. Міністерство промислової політики України

- Державне підприємство «Харківський електромеханічний завод». В процесі проведення досудової санації на підставі наказу від 31.01.2004 №47 створене держане підприємство «ХЕМЗ - Електромашина»;

- Державне ізотопне виробниче підприємство «Укрметалургізотоп»;
- Держане підприємство «Науково-дослідний і проектний інститут хімічних технологій «Хімотехнологія».

Таблиця 1

«Статистична інформація стосовно подання заяв про затвердження плану санації до порушення справи про банкрутство та результати їх розгляду за період з 2013 по 2017 роки»

№ з/п	рік	кількість заяв, які перебували на розгляді	розглянуто	задоволено
1	2013	15	11	5
2	2014	9	7	5
3	2015	8	7	4
4	2016	28	27	16
5	2017	14	13	7
	разом	74	65	37

Як вбачається з наведених вище даних за період з 2013 по 2017 роки місцевими господарськими судами відносно 37 підприємств затверджено плани санації до порушення провадження у справах про банкрутство. Така

кількість становить 50% від кількості заяв, які перебували на розгляді та майже 57% від кількості розглянутих заяв.

Єдиний державний реєстр судових рішень надає можливість провести певний аналіз інформації стосовно ініціаторів затвердження плану досудової санації та результатів розгляду.

Зокрема, проведений аналіз інформації свідчить про те, що в більшості випадків подання заяв про затвердження плану санації до порушення провадження у справі про банкрутство до суду відбувається саме боржниками. Вказане свідчить про те, що саме боржник є заінтересованою особою у збереженні свого виробничого потенціалу.

Крім того, аналізуючи питання стосовно того, чому існує суттєва розбіжність між кількістю поданих заяв та заяв, які судом задоволено, було встановлено, що певні юридичні особи – боржники декілька разів подавали заяви про затвердження плану досудової санації, проте вони були повернуті з процесуальних причин, до яких належать: відсутність підтвердження сплати судового збору; відсутність підтвердження згоди засновників на проведення досудової санації; відсутність згоди кредиторів, розмір заборгованості яких за даними бухгалтерського обліку перевищує 50 відсотків; відсутність погодження плану санації заставними кредиторами; порушення строків подання до суду заяв про затвердження плану санації; наявність заперечень з боку кредиторів та інше.

Прикладом неодноразового звернення до суду з заявами про затвердження плану санації до порушення провадження у справі про банкрутство є ПАТ «Шепетівське автотранспортне підприємство 16807», яке подавало 6 заяв, однак лише одна з них була задоволена. Також неодноразово подавали заяви ТОВ «Логірус», заяви якого судом не задоволені з причин відсутності заборгованості, яка перевищує 300 мінімальних заробітних плат, що є достатнім для звернення кредитора з заявою про порушення провадження у справі про банкрутство.

На мою думку, нечасте застосування санації боржника до порушення провадження у справі про банкрутство пов'язана з певними побоюваннями кредиторів, які ґрунтуються на незначній судовій практиці та наявності певних колізійних моментах нормативно-правових актів з питань проведення досудової санації, що своєю чергою призводить до нерозумінням самої процедури досудової санації. Також є певне побоювання суддів, що розглядаючи надані документи приймають рішення, яке є прямим наслідком відсутності судової практики як такої. Побоювання судів також засновано на наявності певних колізій в законодавстві, а деякі ситуації взагалі не прописані в жодному законодавчому акті, що унеможлиблює застосування аналогії закону.

Пунктом 37 підрозділу 10 розділу XX Перехідних положень Податкового кодексу України зазначено, що припинення плану реструктуризації або плану санації є підставою для нарахування пені, штрафних та фінансових санкцій відповідно до законодавства на несплачену суму заборгованості з податків (зборів). При цьому, вказане стосується і плану санації, затвердженого у відповідності до вимог статті 6 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

За приписами законодавства з питань банкрутства санація до порушення провадження у справі про банкрутство вводиться на період 12 місяців. За логікою і строк дії мораторію в таких спорах також вводиться на період 12 місяців.

Натомість якщо аналізувати судову практику з вказаного питання, то у справах про порушення досудової санації суди за результатами її проведення ухвалюють судові рішення, якими припиняють процедуру санації та скасовують мораторій на задоволення вимог кредиторів. Такі судові рішення ухвалені у справах №922/4039/16, №910/4254/15-г . Вчиняючи так, місцеві господарські суди чітко визначає дати проведення досудової санації, дії мораторію на задоволення вимог кредиторів.

Висновки:

За результатом проведення аналізу інформації, яка опублікована на офіційному сайті Державної судової адміністрації України та в Єдиному державному реєстрі судових рішень, вбачається загалом позитивні наслідки проведення досудової санації, адже з допущених до розгляду судами заяв лише відносно 2 юридичних осіб в подальшому було порушено провадження у справах про банкрутство.

За результатами дослідження питань, пов'язаних з банкрутством встановлено, що для уникнення банкрутства кредитори та засновники більш схильні до застосування судових процедур банкрутства, а ніж використання позасудових. При цьому, не зупиняє і те, що витрати на проведення досудового врегулювання спору між суб'єктом господарювання та боржником є нижчими, а ніж проведення процедури відновлення платоспроможності в судовому порядку.

При цьому, також не зупиняє засновників та кредиторів і наявність публікація самого оголошення про порушення провадження у справі про банкрутство, яке досить суттєво знижує рейтинг суб'єкта господарювання, а отже знижує можливість на погашення зобов'язань за рахунок коштів, отриманих від проведення виробничої діяльності.

Стосовно Кодексу України з процедур банкрутства

21.10.2019 вступає в дію Кодекс України з процедури банкрутства, в якому питання проведення досудової санації врегульовано частинами п'ятою та шостою статті 4 та статтею 5 цього Кодексу.

Як на мою думку позитивним в Кодексі є не встановлення строків проведення досудової санації, оскільки такі строки мають впливати безпосередньо з технологічного циклу виробничого процесу окремого суб'єкта господарювання, який напряму залежить від напрямків його діяльності та моментів постачання комплектуючих виробів. Вказане є суттєвим, зокрема для суб'єктів господарювання, які залучені до програми імпортозаміщення.

Однак, припускаю з великою долею ймовірності, що судами буде застосовуватися строк досудової санації саме 12 місяців з моменту затвердження судом плану санації, адже саме цей строк зазначений у постанові пленуму Вищого господарського суду України від 17.12.2013 №15 «Про затвердження Положення про порядок проведення санації до порушення провадження у справі про банкрутство» (є діючим на цей час), тобто строк процедури санації не може перевищувати 12 місяців.

Даний факт стане ускладненням для суб'єктів господарювання, технологічний цикл виробництва яких перевищує 1 рік. Для прикладу такими суб'єктами господарювання є підприємства, діяльність яких пов'язана з будівництвом об'єктів нерухомості, літакобудування та кораблебудування тощо, виробничий цикл становить 18 і більше місяців.

Крім того, якщо Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» визначено, що до плану санації включаються вимоги кредиторів, заборгованість перед якими обліковується за бухгалтерським обліком. Однак, з норм, викладених у статті 5 Кодексу не вбачається участь у санаційних заходів всіх кредиторів.

Більш того, за приписами частини шостої статті 5 Кодексу в ухвалі про прийняття заяви до розгляду зазначається час і місце проведення судового засідання у справі та введення мораторію на задоволення вимог кредиторів, які включені до плану санації.

Відповідно до вимог частини восьмої статті 5 Кодексу в ухвалі про затвердження плану досудової санації зазначається про припинення дії мораторію на задоволення вимог кредиторів.

Таким чином, дія мораторію на задоволення вимог кредиторів у справі про затвердження плану санації до порушення провадження у справі про банкрутство буде тривати 35 календарних днів з дня отримання судом відповідної заяви.

Водночас, статтею 41 Кодексу передбачено. Що мораторій на задоволення вимог кредиторів – це зупинення виконання боржником грошових зобов'язань

та зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), строк виконання яких настав до дня введення мораторію, і припинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов'язань та зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), застосованих до дня введення мораторію.

При цьому, відповідно до вимог статті 41 Кодексу дія мораторію на задоволення вимог кредиторів починається з дня порушення провадження у справі та закінчується закриттям справи про банкрутство.

Наявність мораторію на задоволення вимог кредиторів надає суб'єкту господарювання, що опинився у скрутному становищі певні переваги стосовно боргів, що виникли до застосування мораторію.

Так, відповідно до частини третьої статті 41 Кодексу за період дії мораторію на задоволення вимог кредиторів не нараховується неустойка (штраф, пеня), не застосовуються інші фінансові санкції за невиконання або неналежне виконання зобов'язань; не нараховуються три проценти річних та інфляційні нарахування; забороняється стягнення за виконавчими документами.

При цьому, Кодексом встановлено наступні строки судових процедур банкрутства:

- строк процедури розпорядження майном, визначений статтею 44, становить 170 календарних дні;
- строк процедури санації боржника, визначається планом санації;
- процедури ліквідації – 12 місяців.

Припустимо, що планом санації визначено строк процедури санації – 12 місяців, внаслідок чого отримуємо строк дії мораторію на задоволення вимог кредиторів (процедури розпорядження майном та санації) протягом 535 календарних дні.

Зважаючи на викладене вище, більш економічно вигідним є перебування суб'єкта господарювання в судових процедурах банкрутства, а ніж застосування позасудових процедур.

Водночас, слід звернути увагу на Закон України «Про виконавче провадження» в редакції, яка діятиме з 21.10.2019, а саме: на приписи частини першої статті 34.

Так відповідно до пункту 4 виконавчі дії зупиняються з моменту відкриття господарським судом провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) боржника, якщо відповідно до закону на вимог стягувача поширюється дія мораторію, запровадженого господарським судом.

Також зупинення виконавчих дій передбачено в пункті 8, а саме: з моменту затвердження плану санації до відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) якщо стягувач включений до плану санації. Таким чином, зупинення виконавчих дій не передбачено відносно вимог кредиторів, які не прийматимуть участь у досудовій санації.

За таких умов, у випадку відсутності бажання кредитора в участі в досудовій санації, виконавчі дії стосовно стягнення заборгованості на його користь триватимуть в звичайному режимі, наслідком чого буде накладання арештів на розрахункові рахунки суб'єкта господарювання – боржника, примусова реалізація його активів, що своєю чергою унеможливить проведення санаційних заходів відповідно до плану досудової санації. В результаті чого, наступним кроком все ж таки буде порушення провадження у справі про банкрутство.

Вказане вище, дає змогу дійти до висновку, що Кодексом не в повній мірі усунуто недоліки, які зазначені у статтях 5 та 6 закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Більш того, як на мою думку, проведення досудової санації боржника за Кодексом з великою ймовірністю призведе до збільшення кількості порушень проваджень у справах про банкрутство. А отже, проведення досудової санації в межах норм Кодексу є недоцільним.

Для збільшення привабливості проведення позасудових процедури (досудової санації), на мій погляд, доцільно було б передбачити:

- участь всіх кредиторів згідно бухгалтерського обліку боржника, виділивши окремо вимоги, які передбачаються до погашення грошовими коштами, та вимоги, що можуть бути погашені шляхом виконання контрактних зобов'язань;

- дія мораторію на задоволення вимог всіх кредиторів протягом терміну дії плану досудової санації;

- надання постійної пільги стосовно звільнення від сплати податку на додану вартість, який виникатиме з виконання санаційних заходів відповідно до плану санації тощо.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»: Закону України від 22 грудня 2011 р. №4212// Відомості Верховної Ради України – 2012.-№32-33.- ст. 1272

2. Про приватизацію державного та комунального майна: Закон України від 18 січня 2018 р. № 2269-VIII// Офіційний вісник України – 2018. - №22.- ст. 9

3. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21 вересня 2006 № 185-V// Відомості Верховної Ради України – 2006. - №46. – ст. 456

4. Про перелік об'єктів права державної власності, які не підлягають приватизації: Закон України від 07 липня 1999 р. № 847-XIV//Відомості Верховної Ради України – 1999.- №37. – ст. 332

5. Про затвердження Положення про порядок проведення санації до порушення провадження у справі про банкрутство: постанова пленуму Вищого господарського суду України від 17 грудня 2013 р. №15// офіційний сайт Верховної ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0015600-13>

6. Статистична інформація Вищого господарського суду України// офіційний сайт Вищого господарського суду України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.arbitr.gov.ua/pages/157>
7. Судова статистика Державної судової адміністрації України// офіційний сайт «Судова влада». - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka
8. Наказ Міністерства юстиції України від 19 червня 2013 р. №1223/5 «Про затвердження Типової форми плану санації боржника у справі про банкрутство, Типової форми мирової угоди у справі про банкрутство та вимог щодо їх розроблення»// Офіційний вісник України – 2013. - №50. – ст. 1832
9. Троц І.В. Статистичний огляд банкрутства українських підприємств: національний та регіональний аспект/ Троц І.В./ Вісник соціально-економічних досліджень – 2014. - №3 (54). – ч. 170-178
10. Ляпунова Н. Стійка фінансова неспроможність як ознака приховування банкрутства // Вісник Академії правових наук України. - 2010. - № 3. - С.64